

KS. JANUSZ CZERSKI

EWANGELIA ŚW. MARKA W ASPEKTCIE LITERACKIM

1. STRUKTURA

Ustalenie struktury zależy od kryteriów, na jakich opierają się egzegeci. W kwestii wyboru takich kryteriów nie ma jednak zgodności. Uczni proponują różne kryteria podziału: geograficzne, chronologiczne oraz dramatyczno-chrystologiczne.

a) Struktura geograficzna

Większość egzegetów opowiada się za strukturą geograficzną. Rzeczywiście, śledząc działalność Jezusa według relacji Marka zauważa się, że jest on zawsze w ruchu. Pieszono lub łodzią przenosi się z jednego miejsca na drugie, lecz to przemieszczanie się nie jest chaotyczne, jest ono dobrze zaplanowane. I tak opowiadanie Marka zaczyna się wprowadzeniem, które przygotowuje publiczne wystąpienie Chrystusa. Miejszem tego przygotowania jest Judea (1,1-13). Publiczna działalność zaczyna się następnie w Galilei (1,14-9,50), skąd Jezus udaje się do Jerozolimy (10). W Jerozolimie ma miejsce ostatni etap jego działalności, zakończony misterium męki i zmartwychwstania (Mk 11-16)¹.

W. Schmithals łącząc kryteria geograficzne z symboliką cyfr w starożytności dzieli ewangelię Marka na siedem części według siedmiu okręgów

¹ J. A u n e a u, *Évangile de Marc*, w: J. Auneau, F. Bovon, E. Charpentier, M. Gourgues, J. Redermakers, *Évangiles Synoptiques et Actes des apôtres* (Nouveau Testament, 4), Paris 1981, s. 64. Por. W. G. K ü m m e l, *Einleitung in das Neue Testament*, Heidelberg 1973¹⁸, s. 55-56; J. E r n s t, *Das Evangelium nach Markus* (RbNT), Regensburg 1981; D. L ü h r m a n n, *Das Markusevangelium* (Handbuch zum Neuen Testament, 3), Tübingen 1987; K. K e r t e l g e, *Markusevangelium* (Neue Echter Bibel=NEB, 2), Würzburg 1994.

geograficznych. W każdym okręgu wyróżnia on trzy zasadnicze segmenty, w pierwszej i ostatniej części podział na trzy segmenty jest nawet wielokrotny²:

Jan Chrzciciel	1,4-8, (6,14.17-29)
Prolog	1,9-15
I. Kafarnaum i okolice	1,16–4,33
II. Dekapolis	4,35–5,20; (7,31-35.37)
III. Okolice Genezaret	6,53-56; 5,22-43; 6,1-6
IV. Nad jeziorem w okolicy Tyberiady	3,7-10; 6,32-51
V. Betsaida i północna Palestyna	8,22-26; 9,14-27; 7,1-30
VI. Wschodni brzeg Jordanu	10,1-23
VII. Jerozolima	10,32a–16,20

Proponowana przez W. Schmithalsa struktura drugiej ewangelii jest zbyt skomplikowana i nie ma uzasadnienia w treści.

b) Struktura chronologiczna

Chronologiczna koncepcja układu treści bierze pod uwagę przede wszystkim wydarzenia historyczne. Pierwszym istotnym wydarzeniem, od którego zaczyna się ewangelia, jest działalność Jana Chrzciciela nad Jordaniem, do którego Jezus się udaje. Drugim ważnym wydarzeniem jest męka i śmierć Chrystusa w Jerozolimie. Te dwa wydarzenia historyczne stanowią ramy całego opowiadania. Działalność w Galilei, której Marek poświęca trzecią część swojej ewangelii, jest przygotowaniem do ostatniego etapu, jaki rozegra się w Jerozolimie, o czym świadczą narastające konflikty Jezusa z kierownictwem Izraela (Mk 3,6; 11,18; 12,12; 14,1.55)³.

Ostatni blok wydarzeń, związanych z męką Chrystusa zawiera szereg wskazówek chronologicznych, jakie pozwalają podzielić rozdziały 11–16 na poszczególne dni tygodnia: Mk 11, 11.12.19.20; 14, 1.12.17; 15, 1.25.33.34.42; 16, 1.2.

Kryteria chronologiczne nie są zbyt przekonujące. Pojawiają się bardzo rzadko i dlatego oparta na nich struktura nie jest przekonująca⁴.

² *Das Evangelium nach Markus* (Ökumenischer Taschen Kommentar zum Neuen Testament = ÖTK, 2/1), Gütersloh-Würzburg 1979, s. 49-51.

³ J. G n i l k a, *Das Evangelium nach Markus* (EKK II/1), Zürich-Einsiedeln-Köln-Neukirchen-Vluyn 1978, s. 25-26.

⁴ L. S c h e n k e, *Das Markusevangelium*, Stuttgart-Berlin-Köln-Mainz 1988, s. 60.

c) *Struktura dramatyczno-chrystologiczna*

Niektórzy uczeni zauważają u Marka dramatyczną akcję, która na początku ewangelii zawiązuje się, następnie rozwija, aż dochodzi do punktu kulminacyjnego⁵. Sceną, na jakiej się dramat rozgrywa, jest teren geograficzny: Galilea i jej okolice – droga z Galilei do Jerozolimy – Jerozolima. Zasadniczym aktorem tego dramatu jest Jezus Chrystus jako *Syn Boży*. Cała akcja polega na ukazaniu Synostwa Bożego Jezusa. Temat akcji zapowiada prolog: *Ewangelia Jezusa Chrystusa Syna Bożego* (1,1). Następnie Chrystus objawia się przez nauczanie i cuda, a ludzie stawiają sobie pytanie, kim on właściwie jest (1,1–8,26). Przełom stanowi wyznanie Piotra (8,27-30) oraz pierwsza zapowiedź męki i zmartwychwstania (8,31-32a). Odtąd Jezus zmierza ku Jerozolimie i w drodze jeszcze dwa razy zapowiada swoją mękę i zmartwychwstanie (9,31; 10,32-34). Droga Chrystusa do Jerozolimy posiada przede wszystkim znaczenie teologiczne. Stanowi ona drugą część ewangelii, w której dominuje teologia krzyża (8,27–10,52). Ostatnia, trzecia część usytuowana jest w Jerozolimie, gdzie Jezus dopełnia misterium męki i zmartwychwstania (11,1–16,20). Ewangelie kończy zapowiedź spotkania Jezusa z uczniami ponownie w Galilei. Galilea jest zatem jakby geograficzną inkluzją drugiej ewangelii.

Przez całą ewangelie przewija się chrystologiczny motyw Syna Bożego (1,1.11; 3,11; 5,7; 9,7; 12,6; 14,61; 15,39). Początkowo okryty tajemnicą (*tajemnica mesjańska*) zarysowuje się coraz wyraźniej w teologii krzyża, a jego punktem kulminacyjnym staje się wyznanie setnika pod krzyżem (15,39). Mk 1,1.11 oraz 15,39 można uważać za teologiczną inkluzję całej ewangelii Marka.

Struktura drugiej ewangelii oparta na kryteriach dramatyczno-chrystologicznych wydaje się najbardziej przekonująca. Nie lekceważy ona geograficznego tła, w jakim ewangelista umieścił opowiadania o czynach i słowach Jezusa, a jednocześnie dostrzega to, co u Marka jest najbardziej oryginalne: elementy chrystologii i dramatu. Chrystologia koncentruje się na pokazaniu, jak Jezus objawia się jako Syn Boży, a sposób tego objawiania się ma wszelkie cechy pełnego napięcia dramatu. W oparciu zatem o kryteria dramatyczno-chrystologiczne można ewangelie Marka podzielić na trzy zasadnicze części: I. 1,1–8,26; II. 8,27–10,52; III. 11,1–16,20. W każdej z tych części występują trzy elementy strukturalne: geograficzny, chrystologiczny i dramatyczny.

I. Galilea i okolice.

Jezus objawia się jako Syn Boży.

Oznaki niewiary i niezrozumienia.

1,1 – 8,26

1,1-13

Początki działalności: Jan Chrzciciel – chrzest – kuszenie

1,14-15

Programowe wystąpienie Jezusa

1,16-45

I etap działalności: powołanie czterech rybaków – nauczanie – egzorcyzm w Kafarnaum – masowe uzdrowienia – uzdrowienie trędowatego

2,1–3,6

Kontrowersje z judaizmem (I)

3,7-35

II etap działalności: uzdrowienia – wybór kolegium Dwunastu – kontrowersje z judaizmem (II) – krewni Jezusa

4,1-34

Przypowieści

4,35–5,43

Cuda: uciszenie burzy – egzorcyzm w Gerazie – uzdrowienie kobiety chorej na krwotok – wskrzeszenie córki Jaira

6,1-6a

Odrzucenie Jezusa w Nazarecie

6,6b-13

Misja Dwunastu

6,14-29

Śmierć Jana Chrzciciela

6,30-56

Cuda: nakarmienie pięciu tysięcy – chodzenie po morzu – zbiorowe uzdrawiania

7,1-23

Kontrowersje z judaizmem (III)

7,24-37

Działalność Jezusa wśród pogan

8,1-10

Nakarmienie czterech tysięcy

8,11-21

Kontrowersje z judaizmem (IV)

8,22-26

Uzdrowienie niewidomego

II. W drodze do Jerozolimy.

Synostwo Boże Chrystusa w aspekcie krzyża.

Niezrozumienie uczniów.

8,27 – 10,52

8,27-30

Wyznanie Piotra

8,31–9,1

Pierwsza zapowiedź męki i zmartwychwstania – pouczenia uczniów

9,2-13

Przemienienie

9,14-29

Egzorcyzm

9,30-50

Druga zapowiedź męki – pouczenia uczniów

10,1-31

Trzy pouczenia: rozwody – dzieci – bogactwa

- 10,32-45 Trzecia zapowiedź męki i zmartwychwstania – pouczenia uczniów
 10,46-52 Uzdrawienie niewidomego Bartymeusza z Jerycha

III. W Jerozolimie.

Ostateczne objawienie tajemnicy Synostwa Bożego w misterium śmierci i zmartwychwstania.

Apogeum wiary w Jezusa.

11 – 16

- 11,1-25 Wjazd do Jerozolimy i oczyszczenie świątyni
 11,26 – 12,44 Kontrowersje z judaizmem (V) – pouczenia
 13 Mowa eschatologiczna
 14 – 15 Historia męki Jezusa
 16,1-8 Znalezienie pustego grobu
 16,9-20 Chrystofanie Zmartwychwstałego

2. TEKST I ŹRÓDŁA

a) *Tekst*

Tekst Marka w porównaniu z pozostałymi ewangeliami przepisywano rzadziej. Spośród wielkich i wartościowych kodeksów pełny tekst drugiej ewangelii zawierają tylko cztery z IV i V w.: synaicki (Ⲁ 01, Londyn), watykański (B 03, Watykan), aleksandryjski (A 02, Londyn) oraz Bezy (D 05, Cambridge: Bezae Cantabrigensis). Prawie kompletny tekst znajduje się w dwóch kodeksach z V w.: W 032 (Washington: Freerianu) oraz C 04 (Paris: Ephraemi rescriptus). Poza tym tekst Marka posiadają jeszcze 42 majuskułne kodeksy o różnej wartości aż do VIII w., lecz pełny tekst znajduje się tylko w czterech. Częściowo tekst ewangelii Marka przekazały trzy papirusy: P⁴⁵ z III w. (dłuższe fragmenty), P⁸⁸ z IV w. (Mk 2,1-26) oraz P⁸⁴ z VI w.⁶

Zasadniczym problemem krytyki tekstu jest zakończenie drugiej ewangelii: Mk 16,9-20, jakiego nie przekazują najstarsze i najlepsze kodeksy: watykański i synaicki. Przekazuje je natomiast cały szereg innych, późniejszych kodeksów. Oprócz tego kodeks W 032 (Freerianus) posiada jeszcze dłuższą wstawkę pomiędzy Mk 16,14 i 16,15. Jest to dialog Jezusa z ucz-

⁶ K. und B. A l a n d, *Der Text des Neuen Testaments. Einführung in die wissenschaftlichen Ausgaben sowie Theorie und Praxis der modernen Textkritik*, Stuttgart 1982, s. 135; D. L ü h r m a n n, *Das Markusevangelium* (Handbuch zum Neuen Testament, 3), Tübingen 1987, s. 1-3.

niami⁷. Jest więc sprawą dyskusyjną, czy tekst kończył się pierwotnie na Mk 16,8 czy Mk 16,20. Przypuszcza się, że Mk 16,9-20 dołączono później, być może w II w., aby zharmonizować zakończenie drugiej ewangelii z pozostałymi synoptykami⁸. Nie podważa to jednak w niczym kwestii natchnienia całego tekstu Marka.

b) Źródła

Redagując swoją ewangelię, Marek niewątpliwie korzystał zarówno ze źródeł pisanych, jak i z tradycji ustnej. Dokładna rekonstrukcja tych źródeł nie jest jednak możliwa⁹.

Do zbioru przedmarkowego zalicza się naprzód Mk 2,1–3,6. Blok ten ilustruje kontrowersje Kościoła popaschalnego z judaizmem, jakie zaczęły jeszcze przed redakcją drugiej ewangelii. Jest jednak sprawą dyskusyjną wśród uczonych, w jakim zakresie w tej części ewangelii Marek korzysta ze źródeł oraz ile jest tu jego własnej pracy redakcyjnej¹⁰.

Do przedmarkowych tekstów zalicza się następnie zbiór przypowieści w Mk 4 oraz trzy tematy katechetyczne, przedstawione w Mk 10: sprawa małżeństwa (Mk 10,1-2), problem własności (Mk 10,17-32) oraz pierwszego miejsca w hierarchii (Mk 10,35-45)¹¹. Jest natomiast sprawą dyskusyjną, czy zbiór cudów Jezusa w Mk 4,35–6,52 również pochodzi ze źródeł przedmarkowych¹².

W Mk 13 zostały wykorzystane zarówno źródła pisemne, jak i tradycja ustna. Do źródła pisemnego należały prawdopodobnie następujące teksty: Mk 13,7-8.14-20.24-27, natomiast do tradycji ustnej: 13,1b.2.9b-13.21-23.30-36¹³.

Ślady korzystania ze źródeł są zauważalne w opowiadaniu o męce Jezusa: Mk 14–16¹⁴. R. Pesch zalicza jeszcze do tekstów tworzących przedmarkowy

⁷ *The Greek New Testament*, ed. by K. Aland – M. Black, C. Martini – B. M. Metzger – A. Wikgren, Stuttgart⁴ 1993, s. 191.

⁸ W. B e i l n e r, M. E r n s t, *Unter dem Wort Gottes. Theologie aus dem Neuen Testament*, Thaur–Wien–München 1993, s. 428; U. S c h n e l l e, *Einleitung in das Neue Testament*, Göttingen 1994, s. 244-245.

⁹ B e i l n e r, E r n s t, *Unter dem Wort*, s. 423.

¹⁰ S c h n e l l e, *Einleitung*, s. 246.

¹¹ G n i l k a, *Das Evangelium nach Markus*, I, s. 191-192; II, s. 105.

¹² S c h n e l l e, j. w., s. 247.

¹³ E. B r a n d e r b u r g e r, *Markus 13,1 und die Apokaliptik* (FRLANT 134), Göttingen 1984, s. 166-167.

¹⁴ J. C z e r s k i, *Męka Pańska w Ewangeliach synoptycznych w świetle krytyki historyczno-literackiej*, CT 46,4 (1976) 29-43.

blok opowiadania o męce Jezusa następujące: Mk 8,27-33; 9,2-13.30-35; 10,1.32-34.46-52; 11,1-23.27-33; 12,1-12.35-37.41-44; 13,1-2¹⁵. Teksty te jednak mogą pochodzić z innych źródeł lub też wskazywać na interwencję redakcyjną Marka¹⁶.

Osobnym problemem jest relacja pomiędzy ewangelią Marka oraz źródłem Q. Chodzi zasadniczo o ocenę tekstów wspólnych, chociaż w odmiennych aspektach zredagowanych. Obecnie uważa się, że źródło Q jest starsze od drugiej ewangelii. Jeżeli więc Marek korzystałby z Q, to w takim razie różnice pomiędzy Markiem i Q należałoby tłumaczyć jako zmiany redakcyjne w źródle Q, czego nie da się utrzymać¹⁷. M. E. Boismard tłumaczy to swoją teorią rozwiązania problemu synoptycznego. W myśl tej teorii redaktor kanonicznej ewangelii Marka, jaką poprzedzał tzw. Mk-pośredni, korzystał ze źródła Q poprzez pierwsze redakcje Mateusza (Mt-pośredni) oraz Łukasza (Proto-Łk)¹⁸. Hipoteza ta jest jednak zbyt skomplikowana. Prościej jest przyjąć, że zarówno redaktorzy źródła Q, jak i Marek mieli niezależny dostęp do tradycji przekazującej słowa i czyny Jezusa¹⁹.

3. JĘZYK I STYL

a) Język

Grecki język ewangelii Marka nie jest językiem klasycznym ani też literackim hellenistycznym, lecz językiem popularnym, powszechnie używanym w basenie Morza Śródziemnego w I w. po Chr. Język drugiej ewangelii nie jest zbyt bogaty i zamyka się cyfrą 1259 lub 1270 słów²⁰. W tych cyfrach mieści się również charakterystyczne dla drugiej ewangelii słownictwo. Za własne słowa Marka uważa się te, które występują tylko u niego lub używane są częściej niż w pozostałych pismach Nowego Testamentu i we współczesnej literaturze pozabiblijnej, chrześcijańskiej i po-

¹⁵ *Das Markusevangelium* (Herder TKNT II, 2), s. 1-27.

¹⁶ *Schnelle*, j. w., s. 245.

¹⁷ *Beilner, Ernst, Unter dem Wort*, s. 423.

¹⁸ *P. Benoit, M. E. Boismard, Synopse des quatre Évangiles en français*, Paris 1972, II, s. 17-28.

¹⁹ *Beilner, Ernst, j. w.*

²⁰ *H. Langkammer, Ewangelia według świętego Marka* (PNT III, 2), Poznań-Warszawa 1977, s. 33. Ustalenie liczby słów zależy od przyjętego krytycznego wydania Nowego Testamentu.

gańskiej²¹. Nie rozstrzyga to oczywiście kwestii, co autor sam wprowadził, a co przejął z tradycji.

P. Dschulnigg stwierdził, że w ewangelii Marka szczególnie wyróżnia się 47 słów, jakie spełniają postawione wyżej kryteria²². Są to na przykład:

εὐθύς ‘natychmiast, zaraz’ (41): 1,10.12.18.20.21.23.28.29.30.42.43; 2,8.12; 3,16 itd.

περιβλέπομαι ‘rozglądać się, oglądać się za kimś’ (6): 3,5.34; 5,32; 9,8; 10,23; 11,11

ἀποκριθεῖς ‘odpowiadając’ (8): 3,33; 8,29; 9,5.19; 10,24; 11.22.23; 15,2

ἐξέρχεσθαι ἐκ ‘wychodzić z’ (5): 1,25.26; 5,8; 7,29; 9,25

ἄπτεσθαι ‘zapalać, dotykać’ (6): 1,41; 3,10; 5,30.31; 8,22; 10,13

ἐκθαμβέομαι ‘popaść w zdumienie, lęk’ (3; tylko u Mk): 9,15; 14,33; 16,5.6

θαμβέομαι ‘zdumiewać się, dziwić’ (3; tylko u Mk): 1,27; 10,24.32

παραπορεύομαι ‘przechodzić’ (4): 2,23; 9,30; 11,20; 15,29

πάντα δυνατά ‘wszystko możliwe’ (3): 9,23; 10,27; 14,36

ἄλαλος ‘niemy’ (3; tylko u Mk): 7,37; 9,17.25

διαστέλλομαι ‘coś nakazywać’ (5): 5,43; 7,36 (dwukrotnie); 8,15; 9,9

οὐκέτι ‘już dłużej nie, już dalej nie, już nie’ (5): 5,3; 7,12; 9,8; 12,34; 15,5

πνεῦμα ἀκάθαρτον ‘duch nieczysty’ (11): 1,23.26.27; 3,11.30; 5,2.8.13; 6,7; 7,25; 9,25

εἰς οἶκον ‘do domu’ (5): 3,20; 7,17; 8,3.26; 9,28

ὑπάγε ‘odejź’ (formuła odesłania: 8): 1,44; 2,11; 5,19.34; 7,29; 10,52; 11,2; 14,13

πρὸς ἑαυτούς ‘między sobą’ (7): 1,27; 9,10; 10,26; 11,31; 12,7; 14,4; 16,3

σιωπᾶν ‘milczeć, nie odpowiadać, uspokoić się’ (5): 3,4; 4,39; 9,34; 10,48; 14,61.

Tekst Starego Testamentu cytuje Marek według przekładu greckiego (Mk 7,6n.10; 10,7b; 12,11).

Ewangelia zawiera również słowa hebrajskie (aramajskie) i łacińskie transkrybowane greckim alfabetem.

²¹ P. Dschulnigg, *Sprache, Redaktion und Intention des Markus-Evangeliums. Eigentümlichkeiten der Sprache des Markus-Evangeliums und ihre Bedeutung für die Redaktionskritik* (SBB 11), Stuttgart 1984, s. 12-13, 82-83.

²² Tamże, s. 77, 84-111.

Semickie słowa Marek tłumaczy greckiemu czytelnikowi: Βοανηργές 'synowie gromu' (3,17); Ταλιθα κουμ 'dziewczynko, tobie mówię, podnieś się' (5,41); Κορβάν 'dar ofiarny' (7,11); Εφφαθα 'otwórz się' (7,34); Βαρτιμαῖος 'syn Tymeusza' (10,46); Αββα 'Ojcze' (10,36); Ελωι ελωι λεμα σαβαχθανι 'Boże mój, Boże mój, dlaczego mnie opuściłeś' (15,34).

Łacińskie słowa, to: δηνάριον 'denarius' (6,37; 12,15; 14,5), Καῖσαρ 'Caesar' (12,14-17), κήνσον 'census' (12,14), κεντύριον 'centurion' (15,39), λεγιών 'legio' (5,9.15), μόδιος 'modius' (4,21), πραιτώριον 'praetorium' (15,16), κοδράντης 'quadrans' (12,42), ξέστης 'sextarius' (7,4), σπεκουλάτορ 'speculator' (6,27), φραγελλοῦν 'flagellare' (15,15).

b) Styl

Styl drugiej ewangelii jest bardzo p r o s t y, syntaksa nieskomplikowana. Marek łączy najczęściej zdania szeregowo przy pomocy spójnika καί 'i, a', naśladowując w tym styl semickiej narracji. Przykłady:

«I natychmiast Duch wyrzuca go na pustynię. I był na pustyni czterdzieści dni kuszony przez szatana. I był ze zwierzętami. I aniołowie służyli mu» (1, 12-13).

«I natychmiast wyszedłszy z synagogi przyszedł do domu Szymona i Andrzeja z Jakubem i Janem. Teściowa zaś Szymona leżała gorączkując. I natychmiast mówią mu o niej. I podszedłszy podniósł ją, chwyciwszy za rękę. I opuściła ją gorączka. I służyła im» (1,29-31).

«I nazajutrz, gdy wyszli oni z Betanii, zgłodniał. I z daleka zobaczywszy figę, mającą liście, przyszedł, czy mianowicie coś na niej znajdzie. I przyszedłszy do niej, nic nie znalazł, tylko liście, ponieważ nie była to pora fig. I ośpowiadając rzekł jej: „Już nigdy nikt nie będzie z ciebie jadł owocu” I słuchali jego uczniowie» (11,12-14).

Naśladowaniem semickiego stylu jest następnie a s y n d e t o n, czyli szeregowo łączenie zdań bez pomocy spójników²³ Przykłady: 8, 1-2. 18-20a; 10, 24b-25. 27-30; 12, 9-11. 28-31; 13, 28-31. 32-36; 14, 18b-20 itp.

Najczęściej stosowaną czasownika jest p r a e s e n s h i s t o r i c u m (około 150 razy)²⁴. Forma ta ożywia i uobecnia opowiadane wydarzenie.

²³ F. B l a s s, A. D e b r u n n e r, F. R e h k o p f, *Grammatik des neutestamentlichen Griechisch*, Göttingen¹⁵ 1979, § 421.

²⁴ D s c h u l n i g g, *Sprache*, s. 320.

Praesens historicum podkreśla zasadniczo główne czynności, gdy różne formy czasu przeszłego wyrażają czynności uboczne²⁵.

W drugiej ewangelii jest znacznie więcej *narracji* niż logiów czy dialogów. Autora interesują bardziej czyny niż słowa. Przypomina on fotografa, który rejestruje fakty. Charakterystyczną cechą opowiadań Marka są *interpolacje*. Interpolacja polega na wstawieniu do opowiadania tekstu uzupełniającego. Przykłady²⁶:

<i>Tekst podstawowy</i>	<i>Tekst interpolowany</i>
Uzdrowienie paralytyka (2,1-5. 10b-12)	Kontrowersja na temat władzy (2,5b-10a)
Uzdrowienie suchej ręki (3,1-3. 5b-6)	Problem uzdrawiania w szabat (3,4-5a)
Opozycja rodziny Jezusa (3,21-24. 31-35)	Kontrowersje na temat Belzebuba (3,22-29)
Wskreszenie córki Jaira (5,21-24a. 35-43)	Uzdrowienie chorej na krwotok (5,25b-34)
Rozesłanie i powrót Dwunastu (6,6b-13. 30)	Śmierć Jana Chrzciciela (6,14-29)
Nieurodzajne drzewo figowe (11,12-14. 20-25)	Oczyszczenie świątyni (11,15-18)

* * *

Autor drugiej ewangelii starał się przedstawić publiczną działalność Jezusa, jego naukę i czyny w licznych pojedynczych scenach, począwszy od wystąpienia Jana Chrzciciela. Układ tych scen nie jest jednak chaotyczny i przypadkowy. Marek w sposób uporządkowany i przemyślany zredagował swoje dzieło. Śledząc jego treść zauważa się jasne dyspozycje i plan autora, chociaż precyzyjne jego ustalenie sprawia uczonym trochę trudności. Marek korzystał z bogatego materiału dostępnej mu tradycji, jaką zredagował w języku greckim. Jego prosty, przystępny czytelnikowi język urozmaicają różne drobne rodzaje literackie tak, że dzieło Marka jest pełne wewnętrznej dynamiki i osobliwego kunsztu narracyjnego.

²⁵ B l a s s, D e b r u n n e r, R e h k o p f, j. w., § 320.

²⁶ A u n e a u, *Évangile de Marc*, s. 80.